

Anbefalinger til tilstandsvurdering af museumsgenstande og kunstværker

Formål

Det anbefales, at alle museer af forsikringsmæssige årsager etablerer en fast procedure for tilstandsrapportering i forbindelse med ind- og udlån samt accession af museumsgenstande.

Ved en tilstandsvurdering af en udlånt genstand opnår både låner og udlåner efterfølgende en sikkerhed for en forsvarlig forretningsgang ved en eventuel afvikling af en forsikringssag.

Anbefaling til tilstandsvurdering gør sig også gældende ved modtagelse af nye museumsgenstande på en institution og ved en generel vurdering af en samling både i udstilling og på magasin (se *Anbefalinger for modtagelse af museumsgenstande*).

I forbindelse hermed anvendes en anden kategorisering end ved ind-og udlån.

Gældende principper

I forbindelse med skiftende udstillinger bør låner altid tegne en forsikring, der gælder fra det øjeblik genstanden transporteres væk fra udlåner – og tilbage til udlåner ("fra søm til søm").

Rapporterne kan hjælpe med til opklare, hvorvidt nye skader er opstået under transporten eller under udlånet.

Udlåner kan gøre krav på erstatning for konserveringsomkostninger ved registrering af nye skader opstået under udlånet.

Omvendt kan lånerinstitutionen sikre sig mod eventuelle uretmæssige krav fra udlåner, idet tilstandsrapporter vil opklare, om de påståede nye skader er gamle og derfor ikke kan udløse en erstatningspligt.

For alle museer gælder det, at forsikringen i en lånesituation skal anerkende den særlige museums klausul, der sikrer, at hvis en genstand/værk bliver skadet, og der udbetales en erstatning til det udlånende museum, beholder museet den oprindelige genstand, således at den ikke udskilles fra museets samling og bliver gjort til genstand for videre salg. Det samme gælder, hvis der bliver udbetalt erstatning for stjalne genstande/værker og de bliver genfundet.

Anvisninger

Ved ind-og udcheck af lånte genstande/værker på museumsudstillinger er der udviklet en række praktiske foranstaltninger, hvoraf der i det følgende oplistet til anbefaling:

- Det bør på forhånd aftales med museet, at der stilles egnede arbejdsforhold til rådighed når konservatoren ankommer til arbejdet med tilstandsvurderingen. F,eks. et bord i god arbejdshøjde som under arbejdet ikke bør anvendes til andre formål, som f.eks. ind-og udpakning af andre genstande. Bordet bør beklædes med tæpper og Tyvec®, så genstandene er beskyttet ved håndtering. Ved større genstande kan en trappestige eller et stillads være påkrævet. Museet bør også sørge for at en god belysning optimalt set i form af lyspaneler med dagslys-lysrør i eller en anden god dagslys-lampe.
- Rapporterne, der udfyldes ved afgang fra ejeren og dernæst ved modtagelsen hos låneren, udfærdiges af konservatorer med speciale indenfor det materiale, som de udlånte genstande repræsenterer; papir, malerier, skulpturer, kulturhistoriske genstande o.a.
Det er en fordel. at rapporterne er suppleret med god fotodokumentation.
- Efter udlånet tjekkes genstandene før transport fra låneren og igen ved hjemkomst hos ejeren. Alle skader noteres, hvorefter den generelle bevaringstilstand kategoriseres.
- Registreringen kan udføres på tilstandsrapporter i form af papirskemaer suppleret med fotomateriale med mulighed dels for indtegning af skader og dels for en kategorisering af tilstand for værket/genstanden.
Der findes derudover forskellige digitale systemer bestående af tablets, hvorpå licenser på registreringsprogrammer kan installeres.
Disse systemer kan ofte være mere tidskrævende at anvende men er meget nøjagtige, i det de indførte fotografier af genstanden på tabletten kan forstørres betragteligt, og indtegningen af skaderne i selve rapporten derved er meget præcis. De digitale tilstandsrapporter har stor værdi som en slags logbog for værket og kan være medvirkende til, at der ikke skal oprettes en ny rapport ved hver ny lånesituation.
Navnlig ved lange udlånsforløb af samme værker til flere successivt lånende museer (*Art in Transit*) er dette en fordel.

I lånesituationer kan kategoriseringer for bevaringstilstanden være følgende:

1. Stabil tilstand uden bemærkninger (perfekt bevaringstilstand)
2. Stabil tilstand med bemærkninger (småskader uden betydning for bevaringstilstanden)
3. Problematisk tilstand (skader der kan udvikle sig; bør holdes under opsyn eller konserveres)
4. Kritisk tilstand (værket vil lide overlast ved håndtering eller udstilling; kræver konservering)

Særskilt for rapporteringen af kulturhistoriske genstande skelnes der mellem egentlige opståede skader og den teknik, som kunstnerens eller kunsthåndværkerne har anvendt i f.eks. en malemåde eller i en brænding af keramik. Egentlige skader opstår som følge af opbevaring i et uhensigtsmæssigt klima, ved dårlig håndtering eller uheld. Skader kan også opstå som følge af den anvendte teknik.

Ved modtagelse af nye museumsgenstande på en institution og ved en generel vurdering af en samling både i udstilling og på magasin registreres bevaringstilstanden ofte i en af følgende fire kategorier (hentet fra *Udredning om bevaring af kulturarven* fra 2003)

- A. Udstillingseget tilstand (god bevaringstilstand)
 - genstanden er behandlet eller pakket med henblik på formidling/hyppig brug
- B. Stabiliseret tilstand (men ikke umiddelbart formidlingseget)
 - genstanden har ikke behov for særlig konservering eller beskyttende emballering
- C. Behandlingskrævende tilstand (behov for konservering)
 - genstanden bærer præg af slid eller er kemisk alternativt biologisk nedbrudt
 - kan kræve umiddelbart behov for konservering, beskyttende emballering eller særlig magasinering
- D. Svært skadet tilstand
 - Genstande, der kun ved betydelig konserveringsindsats kan bringes i stabil tilstand,
 - eller ikke kan stabiliseres

ANBEFALINGER 2021

Genstande med akut konserveringsbehov afleveres om muligt til konserveringsfagligt personale efter registreringen.

De 4 kategorier kan og skal i nogle tilfælde benyttes forskelligt afhængigt af formålet og hensigten med brugen af genstandene. Særligt kategorierne A og B kan være svære at operere med, afhængigt af, om der er tale om genstande der indsamlet til udstilling eller forskning (fx arkæologiske genstande). Nedenstående beskrivelser søger at give en lidt anden tolkning, hvor der indarbejdes en tidsramme for aktion, og hvor hovedsigtet fortsat er at kategorierne A og B ikke kræver større behandling hvorimod kategorierne C og D kræver at genstandene skal konserveres/restaureres i et eller andet omfang (eller kasseres). De genstande der er allokeret den samme tilstandskategori kan pakkes/opbevares sammen under hensyntagen til genstandenes klimatiske behov. Tilstandskategorien noteres på emballagen. Dette giver et godt overblik over de forskellige kategorier og gør dem let tilgængelige. Modellen kan bl.a. være en konkret hjælp til udarbejdelse af prioriterede bevaringsplaner.

(1) Ingen behandling

klar til brug i formidling eller til langsigtet magasinerings.

(2) Behandling efter behov

kræver kun eventuel behandling til brug i formidling; ved skjolder, pletter, huller, deformationer, misfarvninger og andre uønskede visuelle forstyrrelser, der ikke skønnes at være en vigtig del af genstandenes materiale, fremstillings- eller brugshistorie.

(3) Behandling på sigt

kræver behandling indenfor xx år; ved støvede/snavsede overflader, møre tekstiler/papir/læder, sure bagbeklædninger.

(4) Akut behandling

kræver behandling indenfor x år; ved mug og svampe, aktivt insektangreb (f.eks. møl, borebiller, sølvfisk og tæppebiller), aktive gnavere, aktiv korrosion (f.eks. grædende jern, bronzesyge, jerngallusblæk), glassyge, kemisk ustabile kunststoffer (f.eks. CN, CA, PVC), nedbrudt læder ("red rot"), smuldrende silke, løsdele, klistrede overflader, utæt emballage.

Forskellige modeller kan således udarbejdes ift. hvilke kriterier og hvordan man ønsker at belyse samlingens bevaringstilstand.

Litteratur:

Riksantikvarieämbetets vejledning:

<https://www.raa.se/museer/samlingsforvaltning/dokumentera-samlingar/kontroll-av-objektens-tillstand/>

ANBEFALINGER 2021

tilgået 7/3 2021

Riksantikvarieämbetets vejledning "Vårda väl" Flytta föremål: Tillståndsdokumentation:
<http://raa.diva-portal.org/smash/get/diva2:1263511/FULLTEXT01.pdf> tilgået 7/3 2021

Collections Trust - Condition report examples:
<https://collectionstrust.org.uk/resource/condition-report-examples/> tilgået 13/1/2021

ABM Utveckling: Vel Bevart? Tilstandsvurdering av museumssamlinger
<https://dms-cf-01.dimu.org/file/022waVTjwfzZ> tilgået 7/3 2021

Museum Textiles Studios (USA) - vejledning:
http://www.museumtextiles.com/uploads/7/8/9/0/7890082/condition_reporting.pdf tilgået
7/3 2021

Matter in Medea Art (USA) - vejledning om tilstandsvurdering af elektroniske medier i
kunsten:
<http://mattersinmediaart.org/assessing-time-based-media-art.html> tilgået 7/3 2021

Canadian Conservation Institute's vejledning:
<https://www.canada.ca/en/conservation-institute/services/conservation-preservation-publications/canadian-conservation-institute-notes/condition-reporting-paintings-examination-techniques.html> tilgået 13/1/2021

Museums and Galleries og New South Wales, (Australien) – vejledning:
<https://mgns.w.org.au/sector/resources/online-resources/collection-care/condition-reports-essentials/> tilgået 13/1/2021